

ARCHIV NÁRODNÍ GALERIE V PRAZE

ALOIS METELÁK **(* 1897 – † 1980)**

Inventář osobního fondu

Časové rozmezí fondu: 1904–1979

Značka fondu: 167

Číslo evidenčního listu NAD: 189

Evidenční číslo inventáře: 204

Zpracovala: Lucie Večerníková

Místo: Praha 2020

Alois Metelák (1897–1980)

Významný český architekt, sklářský výtvarník a středoškolský pedagog Alois Metelák pocházel z Martinic (Martěnic) u Proseče na Skutečsku. Narodil se 16. září 1897. V letech 1913–1916 studoval malířství na Uměleckoprůmyslové škole v Praze u profesorů Emila Dítěte, Arnošta Hofbauera a Františka Kysely. Ve studiích zde pokračoval i v následujících letech (1916–1920), kdy navštěvoval speciálku slovinského architekta Josipa Plečnika, jehož tvorba jej silně ovlivnila.

Po studiích Metelák krátce působil jako externí učitel nábytkového kreslení na Zemské odborné škole pro zpracování dřeva a kovů v Litomyšli. V této době (1920–1921) zde vytvořil návrhy dvou vynikajících nefigurativních děl pro Litomyšl a okolí – Pomník Jana Amose Komenského v Litomyšli a Památník českým bratřím na Růžovém paloučku u Újezdce. Jejich zhotovení se ujali právě žáci odborné školy pod vedením profesora Karla Preise. Oba Metelákovy pomníky vynikají vytríbeným uměleckořemeslným pojetím, návrh objektu pro Růžový palouček schválil Josip Plečnik.

Přestože Alois Metelák v Litomyšli setrval pouze jeden školní rok, zdejší pobyt v něm dle jeho vlastních slov zanechal silné zážitky a poskytl mu zkušenosti pro další organizátorskou, pedagogickou i uměleckou činnost v Mladé Boleslavi (1921–1924) a v Železném Brodě (1924–1948), kde působil jako první ředitel Státní odborné školy sklářské a vedl také výtvarný obor broušení skla. Zejména jeho zásluhou získala škola mezinárodní renomé a ocenění na mnoha domácích i zahraničních výstavách. Za jeho éry také mimořádně rozvinula svoji činnost a dala základ nové sklářské tvorbě na Železnobrodsku, které se stalo novým ohniskem uměleckého sklářství. Vlastní sklářské práce Meteláka vynikaly střídavými elegantními formami, jednoduchým brusem a potlačenou barevností.

Jako architekt se Metelák po počátečním experimentování s novoklasicismem přiklonil k puristickým a funkcionalistickým tendencím, jak je patrné z jeho četných projektů rodinných domů a vil z třicátých let při ulici Vlastimila Rady v Železném Brodě. V letech 1948–1952 pak působil na Střední průmyslové škole klenotnické v Turnově. Jeho zájem o sklo ale neutichl, což dosvědčují desítky návrhů mís, váz či žardiniér realizovaných v následujících desetiletích.

Za svého života, zejména však ve dvacátých a třicátých letech 20. století, podnikl Metelák celou řadu studijních cest do ciziny a účastnil se nejen tuzemských, ale i zahraničních výstav (samostatné výstavy se dočkal také v Litomyšli v roce 1969). Alois Metelák zemřel 4. listopadu v 1980 Železném Brodě.

Literatura a internetové zdroje

Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách, Praha 2004, s. 422.
Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–2002, Man-Miž, Ostrava 2002, s. 245-246.
Nová encyklopedie českého výtvarného umění I, A–M, Praha 1995.
Architekt Alois Metelák – zasloužilý umělec in: Zpravodaj Vlastivědného kroužku 4, Litomyšl 1969, č. 9–10, s. 2–4.

Vývoj a dějiny archivního fondu

Fond Aloise Meteláka byl do Archivu NG převeden v roce 2020 ze Sbírký architektury NG.

Archivní charakteristika fondu

Soubor archiválií z fondu Alois Metelák tvoří několik větších souborů. Prvním z nich jsou Metelákovy osobní doklady. Ty zahrnují vysvědčení od dětských let až po dobu studií. Další dokumentují jeho učitelskou činnost na řemeslnických a průmyslových školách i jeho odchod do penze. Nechybí ani rodinné doklady v podobě matričních opisů, na jejichž základě rodina během 2. světové války prokazovala svůj původ.

Další skupinu tvoří nejrůznější archiválie k osobnosti architekta Josipa Plečnika, u něhož Metelák studoval a který ho velmi ovlivnil. Nejvýznamnější je soubor jeho korespondence, zasílané Metelákovi v letech 1917-1948. Tu doplňuje soubor výstřižků a několik Plečnikových fotografií.

Tvorbu samotného Meteláka lze studovat především na základě jednoho fasciklu dokumentace jeho života a tvorby a díky několika tiskům a životopisu. Další části jeho pozůstalosti jsou uloženy v Regionálním muzeu v Litomyšli a Městském muzeu v Železném Brodě.

Záznam o uspořádání fondu a sestavení pomůcky

Inventář byl vytvořen v souladu se Zásadami pro zpracování osobních archivních fondů a pro psaní jejich inventářů, platných ve shodě s prováděcí vyhláškou č. 645 zákona č. 499/2004 Sb. O archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů. V rámci vnitřní skartace byly vyřazeny pomocné obálky a desky. Fond zpracovala Lucie Večerníková v roce 2020. Je uložen pod přírůstkovým číslem AA 4275.

Inv. č.	Obsah	Počet ks/ll	Časový rozsah	Př. č. AA	Č. kart.
Doklady – vlastní					
1	Školní vysvědčení z obecné školy pětileté v Proseči	7 ks	1904-1911	4275	1
2	Vysvědčení na propuštěnou z obecné školy pětileté v Proseči	1 kus	1911	4275	1
3	Vysvědčení z chlapecké školy měšťanské v Poličce	2 ks	1912	4275	1
4	Propouštěcí vysvědčení, přiloženy dva opisy	3 ks	1913	4275	1
5	Křestní list, přiložen opis	2 ks	1913, 1941	4275	1
6	Domovský list	2 ks	1913, 1947	4275	1
7	Potvrzení o studiu a absolvování kurzů (něm.)	8 ks	1913-1955	4275	1
8	Výroční vysvědčení z Umělecko-průmyslové školy v Praze	3 ks	1914-1916	4275	1
9	Vysvědčení z umělecko-průmyslové školy v Martinicích (Martěnicích)	1 kus	1915	4275	1
10	Domobranecký průkaz	5 ks	1915-1918	4275	1
11	Vysvědčení zralosti z Umělecko-průmyslové školy v Praze, přiložen opis	2 ks	1916	4275	1
12	Frekvenční vysvědčení	3 ks	1917-1919	4275	1
13	Soutěžní dekrety (udělení cen a odměn v uměleckých soutěžích)	11 ks	1919-1965	4275	1
14	Žádost o jmenování zatímním ředitelem na zemské řemeslnické škole v Litomyšli	1 kus	1920	4275	1
15	Vysvědčení na odchodnou	1 kus	1920	4275	1
16	Platové výměry, stipendia a stvrzenky	36 ks	1920-1951	4275	1
17	Potvrzení o zaměstnání	6 ks	1920-1961	4275	1
18	Jmenování zatímním profesorem na zemské řemeslnické škole v Litomyšli, přiložen opis	2 ks	1921	4275	1
19	Přeložení na zemskou průmyslovou školu v Mladé Boleslavi	1 kus	1921	4275	1
20	Jmenovací dekret definitivního profesora zemské průmyslové školy v Mladé Boleslavi	1 kus	1922	4275	1
21	Oddací list s Marií Procházkovou, přiloženy dva opisy	3 ks	1926-1947	4275	1
22	Nabídka na člena patentního soudu, přiloženo odmítnutí	2 ks	1938	4275	

23	Osvědčení o nežidovském původu	1 kus	1941	4275	1
24	Potvrzení o držení průkazky na železnici	1 kus	1942	4275	1
25	Dotazník (něm.)	2 ks	1942	4275	1
26	Dokumentace ke konání zkoušky z německého jazyka (něm.)	5 ks	1942-1945	4275	1
27	Jmenovací dekret konzervátora ministerstva školství a osvěty pro památkovou péči	1 kus	1947	4275	1
28	Popis osoby (vydal MNV v Železném Brodě)	1 kus	1947	4275	1
29	Potvrzení o bezdlužnosti od Berního úřadu v Železném Brodě	1 kus	1947	4275	1
30	Potvrzení MNV v Železném Brodě, že A. Metelák nebyl vojínem od vzniku republiky ani za Rakouska-Uherska	1 kus	1947	4275	1
31	Dokumentace týkající se zproštění funkce ředitele Státní odborné sklářsko-obchodní školy v Železném Brodě	13 ks	1947-1948	4275	1
32	Lékařské zprávy	6 ks	1948-1952	4275	1
33	Zastavení přídavku na dceru Evu	1 kus	1949	4275	1
34	Rozvázání pracovního poměru na vyšší škole uměleckého průmyslu klenotnického v Turnově, přiložen opis	3 ks	1951	4275	1
35	Uznání přídavku na syna Luboše	1 kus	1951	4275	1
36	Žádost o převedení do invalidního pojištění	1 kus	1951	4275	1
37	Doklady týkající se důchodu	4 ks	1954-1961	4275	1
38	Potvrzení o občanství	2 ks	1956	4275	1
39	Jmenovací dekret znalce pro obor výtvarné umění – sklo, přiloženo prohlášení o vzdání se funkce	2 ks	1956, 1958	4275	1
40	Osobní výkazy	2 ks	[1952, 1954]	4275	1
41	Žádost o pracovní stipendium	1 kus	1961	4275	1
42	Potvrzení o účasti na lidovém hlasování na obranu míru	1 kus	b. d.	4275	1

Doklady – rodinné

43	Vysvědčení Marie Procházkové (manželka) z Ženské průmyslové školy pro šití bílého prádla a oděvnictví v Chrudimi	2 ks	1912-1913	4275	1
----	--	------	-----------	------	---

44	Domovský list Marie Pazourkové-Procházkové (manželka)	1 kus	1926	4275	1
45	Křestní list Marie Procházkové-Metelákové (manželka), přiložen opis	2 ks	1926, 1941	4275	1
46	Rodný list Mileny Metelákové (dcera)	1 kus	1938	4275	1
47	Rodný list Marie Džbánkové (matka)	1 kus	1939	4275	1
48	Výpis z úmrtní matriky – Alois Metelák (otec)	1 kus	1939	4275	1
49	Rodný list Anny Kokšové (babička, něm.)	1 kus	1940	4275	1
50	Rodný list Františka Džbánka (děd)	1 kus	1940	4275	1
51	Rodný list Aloise Meteláka (otec)	1 kus	1940	4275	1
52	Rodný list Anny Kokešové (matka)	1 kus	1940	4275	1
53	Rodný list Františka Meteláka (děd, něm.)	1 kus	1940	4275	1
54	Rodný list Terezie Bauškové (babička)	1 kus	1940	4275	1
55	Křestní list Františka Blažka (tchynin otec) (opis)	1 kus	1940	4275	1
56	Křestní list Františky Klapkové (tchynina matka) (opis)	1 kus	1940	4275	1
57	Křestní list Josefa Procházky (tchán) (opis)	1 kus	1941	4275	1
58	Křestní list Marie Blažkové (tchyně) (opis)	1 kus	1941	4275	1
59	Křestní list Kateřiny Martínkové (tchánova matka) (opis)	1 kus	1941	4275	1
60	Křestní list Josefa Procházky (tchánův otec) (opis)	1 kus	1941	4275	1
61	Oddací list Františka Blažka a Františky Klapkové (rodiče tchyně) (opis)	1 kus	1941	4275	1
62	Oddací list Josefa Procházky a Marie Blažkové (rodiče manželky)	1 kus	1941	4275	1
63	Oddací list Aloise Meteláka a Marie Džbánkové (rodiče)	1 kus	1941	4275	1
64	Potvrzení o očkování proti záškrtu Mileny Metelákové (dcera)	2 ks	1944, 1946	4275	1
65	Školní vysvědčení Mileny Metelákové (dcera) z obecné školy dívčí v Železném Brodě	7 ks	1945-1951	4275	1
66	Dotazník Kádrového odboru ministerstva zahraničního odboru Marie Metelákové (manželka)	1 kus	po 1948	4275	1
67	Žádost o vydání občanského průkazu Marie Metelákové (manželka)	1 kus	1950	4275	1

68	Vysvědčení Mileny Metelákové (dcera) ze střední školy dívčí v Železném Brodě	1 kus	1952	4275	1
69	Potvrzení o účasti na lidovém hlasování na obranu míru Marie Metelákové (manželka)	1 kus	b. d.	4275	1

Korespondence – rodinná
(adresát na druhém místě v nominativu)

70	Okresní národní výbor v Semilech – Meteláková Milena Semily, 4. 9. 1952	1 list	1952	4275	1
71	Plečnik Josip – Meteláková Marie Ljubljana (Lublaň), 30. 4. 1936 (pohlednice)	1 list	1936	4275	1

Korespondence přijatá – jednotlivci

72	[Jelínek] [Dolný Kubín], 1. 7. 1921 (pohlednice)	1 list	1921	4275	1
73	Plečnik Josip (! obálky neodpovídají dopisům uvnitř) Ljubljana (Lublaň), 19. 10. 1917 (pohlednice) [Ljubljana (Lublaň), 26. 8. 1918] (pohlednice) Maribor, 24. 7. 1919 (dopisnice) b. m., 9. 9. 1919 (chorv., pohlednice) b. m., 2. 12. 1920 (dopisnice) b. m., 9. 12. 1920 Ljubljana (Lublaň), 6. 4. 1921 (pohlednice) b. m., 3. 6. 1921 b. m., 3. 6. 1921 (pohlednice) b. m., 16. 6. 1921 b. m., 23. 9. 1921 Ljubljana (Lublaň), 1. 6. 1922 Ljubljana (Lublaň), 22. 9. 1922 (dopisnice) b. m., 21. 11. 1922 [Telč, 26. 7. 1923] (pohlednice) b. m., 20. 3. 1923 b. m., 1923 b. m., 30. 1. 1928 (pohlednice) b. m., 29. 4. 1931 [Ljubljana (Lublaň), 13. 1. 1933] (pohlednice) b. m., 26. 12. 1935 (pohlednice) [Ljubljana (Lublaň)], 22. 8. 1936 (dopisnice) b. m., 16. 8. 1948 (pohlednice) b. m., b. d. (chorv.) b. m., b. d. (3x)	26 ll	1917-1948, b. d.	4275	1

74	Soubor pohlednic různých odesílatelů odeslaných z Lublaně	3 ll	1923-1971	4275	1
Korespondence přijatá – korporace					
75	Alois Příbyl, závod sochařský a kamenický Hlinsko, 20. 11. 1929	1 list	1929	4275	1
76	Místní národní výbor v Martinicích Martinice, 12. 5. 1972, přiložena odpověď (1. 8. 1972)	2 ll	1972	4275	1
77	Obecní úřad v Martinicích Martinice, 27. 4. 1938	1 list	1938	4275	1
78	Škola uměleckých řemesel v Turnově Turnov, 26. 8. 1959	1 list	1959	4275	1
Korespondence odeslaná					
79	Soubor korespondence odeslané (koncepty)	16 ll	1919-1972, b. d.	4275	1
80	Obecní zastupitelstvo v Martinicích Železný Brod, 21. 7. 1937	1 list	1937	4275	1
81	nezjištěný Železný Brod, 9. 10. 1947 (navštívenka)	1 list	1947	4275	1
Rukopisy					
82	Životopis Marie Metelákové (manželka)	3 ks	b. d.	4275	1
83	Životopis Aloise Meteláka	1 kus	b. d.	4275	1
84	Drobné rukopisné poznámky	25 ks	b. d.	4275	1
Výtvarné práce – cizí					
85	Drobná kresba Josipa Plečnika (posláno jako dopis)	1 kus	b. d.	4275	1
Tisky					
86	Alois Metelák. 60 let výtvarné práce, Malá Skála 1979	1 kus	1979	4275	1
87	Zasloužilý umělec arch. Alois Metelák, Turnov 1979	1 kus	1979	4275	1
88	Architekt Alois Metelák	1 kus	b. d.	4275	1

89	Pohlednice z Lublaně	6 ks	b. d.	4275	1
90	50 let výtvarné práce Aloise Meteláka	1 kus	b. d.	4275	1

Výstřižky

91	Soubor výstřižků k životu a dílu Josipa Plečnika	33 ks	1922-1977, b. d.	4275	1
----	--	-------	---------------------	------	---

Dokumentace

92	Dokumentace k životu a dílu Aloise Meteláka	1 fasc.	b. d.	4275	1
----	---	---------	-------	------	---

Fotografie

93	Josip Plečnik	3 ks	1920, b. d.	4275	1
94	Skupinová fotografie (Alois Metelák, Josip Plečnik a jiní)	1 kus	b. d.	4275	1
95	Fotografie dokumentující architekturu a dílo Josipa Plečnika	6 ks	b. d.	4275	1

Tiráž

Alois Metelák (*1897 – †1980) soupis osobního fondu

časový rozsah fondu: 1904–1979

počet evidenčních jednotek: 1 karton

počet inventárních jednotek: 95

rozsah v bm: 0,09 bm

stav ke dni: 30. 9. 2020

jméno zpracovatele: Lucie Večerníková

číslo evidenčního listu NAD: 189

číslo evidenční pomůcky: 204

počet stran: 10

schválil dne: 2. 12. 2020 Mgr. Tomáš Hylmar

č.j.: 67/2020-ANG